

verslag

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683

Bespreking	Maatschappelijke klankbordgroep
Vergaderdatum en -tijd	26 oktober 2016 14.00 Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Vergaderplaats	
Deelnemers	Mariken Leurs, Peter Leeflang, Ronald Huijser, Joris van der Voet, Henriette Treurniet, Tim van der Rijken, Jan Dirk van der Zee, Ben Moonen, Joost Kester, Dick Sijm, Ronald Huijzer, Fred Woudenberg, Marc van Berkum, Walter Klomp, Marcel Mennen, Mariette Pasman, Els van Schie.

T 030 274 91 11
F 030 274 29 71
info@rivm.nl

Datum
26 oktober 2016

Op 26 oktober kwam voor het eerst een maatschappelijke klankbordgroep bijeen over het onderwerp rubbergranulaat op sportvelden. Deze klankbordgroep bestaat uit organisaties die op verschillende manieren betrokken zijn bij het gebruik van rubbergranulaat op sportvelden waarover onrust is ontstaan na de uitzending van Zembla op 5 oktober jl. Het initiatief van de klankbordgroep is ontstaan vanuit het RIVM om signalen en vragen die leven in de maatschappij en binnen komen bij deze organisaties, in beeld te brengen en met elkaar te delen.

Gezond en veilig sporten

"Heel goed dat iedereen op zo'n korte termijn gelegenheid heeft gevonden om hier te komen."

De uitzending van Zembla heeft veel vragen opgeroepen en wij staan met zijn allen voor de taak om deze vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. We zijn bijeen om signalen en beelden te delen. Het RIVM heeft opdracht om een onderzoek te doen naar rubbergranulaat op sportvelden. Hierover willen we betrokkenen zo goed mogelijk op de hoogte houden, kennis en ervaringen benutten en suggesties meenemen, voor zover als mogelijk is bij een onafhankelijk onderzoek. In een voorstelronde worden beelden en de verschillende perspectieven uitgewisseld. Na de voorstelronde kan geconcludeerd worden dat er op onderdelen verschillende belangen zijn, maar bovenal dat alle aanwezigen staan voor dezelfde maatschappelijke opgave: mensen in Nederland kunnen gezond en veilig sporten.

Organisaties

De organisaties die in de klankbordgroep vertegenwoordigd zijn:

- het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS)
- het Ministerie van Infrastructuur en Milieu
- Inspectie Leefomgeving en Transport
- De Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit
- Publieke Gezondheid GGD Amsterdam
- GGDGHOR NL

- VACO
- KNVB
- BSNC (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek)
- Vereniging Sport en Gemeenten
- Recybem
- RIVM

Datum
26 oktober 2016

Door de aanwezigen wordt geconcludeerd dat er wel indirecte vertegenwoordigers van de maatschappij aanwezig zijn, maar geen belangengroep of directe vertegenwoordiging. Het RIVM geeft aan hier zeker naar te zoeken. Op dit moment worden op verschillende manieren de vragen vanuit de maatschappij geadresseerd, gevolgd, gemonitord en verwerkt in de vragen en antwoorden via de website rivm.nl. Daarnaast wordt informatie gegeven via maatschappelijke organisaties zoals de GGD'en vanuit hun rol binnen de gezondheidszorg.

Afspraken

De voorzitter neemt een aantal afspraken door, waaraan iedereen zich committeert:

1. Transparantie: I) Alle relevante informatie met elkaar delen en II) Ook openbaarmaking van de uitkomst van deze bijeenkomsten.
2. Iedere organisatie houdt zijn eigen rol en verantwoordelijkheid.
3. De feiten zijn de feiten: de resultaten van het onderzoek dat uitgevoerd wordt door het RIVM kunnen mogelijk niet per se voor iedereen welgevallig zijn. De onderzoeksmethode, de –resultaten en de communicatie hierover staan los van deze bijeenkomsten. Deze zijn niet beïnvloedbaar en hierover kan niet onderhandeld worden. (Wet op het RIVM, onafhankelijk en vanuit wetenschappelijke integriteit).
4. In dit overleg wordt iedereen uitgenodigd om in gesprek te gaan met respect voor elkaar en zonder be- of veroordelen van elkaar. Stel vragen en laat iedereen in eigen rol.

Onderzoek

De projectleider geeft informatie over het onderzoek waarmee het RIVM recent is gestart. Dit onderzoek bestaat uit twee delen:

- Veldonderzoek naar samenstelling van het rubbergranulaat op kunstgras.

Om een representatief beeld te krijgen van de samenstelling van het rubbergranulaat in Nederland, onderzoekt het RIVM van 100 velden welke stoffen er in het rubbergranulaat zitten. Vanaf volgende week worden de eerste monsters genomen, nu is nog onbekend bij welke clubs. De KNVB heeft de gegevens van de velden beschikbaar gesteld, zodat het RIVM een representatieve steekproef kan nemen.

Een ander onderdeel van dit onderzoek is dat we met proeven in het lab gaan kijken welke stoffen uit rubbergranulaat mogelijk vrij kunnen komen. Gezien het gestelde tijds kader van het onderzoek doen we dit voor een selectie van alle monsters. Het doel is om een idee te krijgen of er stoffen zijn die vrij kunnen komen uit rubbergranulaat, en zo ja hoeveel, als er huidcontact is of het materiaal wordt ingeslikt. Het RIVM doet dit onderzoek niet allemaal zelf. Op een deel van de monsters zal een contra-expertise worden toegepast. Voor de te gebruiken methoden en selectie van stoffen is ook gekeken naar de aanpak en resultaten van internationale onderzoeken.

- Literatuuronderzoek.

De afgelopen jaren zijn er in meerdere landen onderzoeken uitgevoerd naar rubbergranulaat. Met literatuuronderzoek brengt het RIVM in kaart wat er nu bekend is over rubbergranulaat op sportvelden en de mogelijke gevolgen voor de gezondheid. En er wordt een overzicht gemaakt van normen voor rubbergranulaat in de huidige regelgeving. Hiervoor heeft het RIVM onder andere contact met ECHA (European Chemicals Agency) en EPA (Environmental Protection Agency), omdat zij op dit moment ook onderzoek doen naar dit onderwerp.

Datum
26 oktober 2016

Onderdeel van het literatuur onderzoek is ook kennis verzamelen over blootstellingsscenario's en wat er bekend is over leukemie en lymfeklierkanker in relatie tot rubbergranulaat. Voor dit laatste deel van het onderzoek werkt het RIVM samen met het Internationaal Kanker Centrum Nederland.

De twee onderdelen binnen het onderzoek moeten samen een duidelijk beeld geven van de stoffen in rubbergranulaat in Nederland en hiermee inzicht geven in mogelijke gezondheidseffecten van rubbergranulaat. Het is hiermee geen volledige risicobeoordeling. Dat is in het gestelde tijdsbestek van deze opdracht niet mogelijk. Wel zal het onderzoek de eerste antwoorden geven op de vragen die gesteld zijn vanuit het Ministerie van VWS.

Naast deze maatschappelijke klankbordgroep is er ook een wetenschappelijke klankbordgroep ingericht. De deelnemers zijn gerenommeerde wetenschappers en hebben een adviesfunctie voor de onderzoeksaanpak en de interpretatie van de resultaten. Meer informatie hierover maakt het RIVM binnenkort bekend.

De VACO en RecyBem hebben onlangs bekend gemaakt dat zij onderzoek willen faciliteren voor clubs. Dit onderzoek richt zich op het vaststellen of er (SBR) rubbergranulaat van voertuigbanden op de velden ligt.

Er wordt opgemerkt dat het onderzoek van het RIVM zich richt op voetbalvelden en het goed is om de Johan Cruijff velden, enkele rugbyvelden en korfbalvelden ook mee te nemen in het onderzoek. Het RIVM bekijkt de mogelijkheden hiervoor. Verder wordt aangedragen de PO-raad en VO-raad te betrekken in verband met de informatievoorziening naar en op scholen. Afgesproken wordt dat een 'tweede ring' van maatschappelijke stakeholders betrokken zal worden. Tot slot wisselen de deelnemers contactgegevens uit om de signalen en vragen uit de maatschappij die binnenkomen bij alle organisaties, sneller door te kunnen geven aan de juiste partij. Hierdoor kunnen ook de informatielijnen beter ingericht worden.

Afspraken

Over twee weken wordt een vervolgspraak ingepland.